

inzerati se sprejemajo in velja
 za oboje "prsta"
 za vsako tiskano kratek
 " " " " 2 " "
 " " " " 3 " "
 večkratnem tiskanju se
 na primeru zmanjša.

Rokopisi

ne vrnejo nepravilno
 pisma se ne sprejemajo

Narodno prejemno opravilo
 administracija in ekspedija za
 štaren t. g. št. 16

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
 Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
 za pol leta . . . 5 " " "
 za četrt leta . . . 2 " " "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
 za pol leta . . . 4 " " "
 za četrt leta . . . 2 " " "

V Ljubljani na dom pošiljan
 velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu naša
 številka 190.

Izhaja potrikrat na teden in štirer
 v torek, četrtek in sobota.

Česke šole v kraljevini češkej.

Med slovanskimi narodi, so si razmere med Čehi in Slovenci najbolj podobne, kar se ne kaže samo v političnih, ampak tudi v šolskih zadevah, ki jih je nedavno izvrstno opisal v nekem dopisu iz Prage brnski „Hlas“, in ki bodo zanimale tudi naše slovenske bralce. Začelo se je, pravi, novošolsko leto. Pri sedanjej neahajnosti, v katero je palo vsled neprijaznih razmer naše narodno življenje, je šolstvo jedino področje, kjer se za lepšo narodno bodočnost nekaj stori. „Narodi ne vgasno, dokler živi jezik“, tako nam kaže Hankov spominek na Višehradu. Stranke zginejo, politika se spremeni, ali narod ne zamre, dokler živi njegov jezik. Zato je dolžnost vsacega rodoljuba, da goji narodni jezik povsod in zmerom, da podpira njegov razvoj, da skrbi posebno za to, da bi se naša mladež, ta nadpolni narodovi cvet s plemenito navdušenostjo oklenila svoje materinščine, krasne zapuščine [po naših velikih očetih]. Za tega delj gledamo radostno, kako darujejo naše napredne in rodoljubne občine poslednji groš za šole, kjer se nemajo samo vera, pravost in omika zasevati v mladeniška srca, ampak kjer se goji tudi naš narodni jezik. Vsaka češka šola nam služi za trdnjavo v tem velikem branilnem boju, kojega bojuje naš narod z grabežljivim in nasilnim sosedom. Šole se pa ozko spoujejo z literaturo, posebno z naučno, čemur je dokaz, da se je, odkar imamo na Češkem srednje šole, tudi naučna literatura tako zelo razcvetela, da

moremo ponosno pokazati, kako je bilo ne jedno delo naših profesorjev zaradi svoje izvrstnosti prevedeno tudi v tuje in svetovne jezike. Naši češki profesorji na srednjih šolah so skupna časti vreden stan ne samo zaradi svoje moralne veljave, ampak tudi zategadelj, ker razvijajo osladilno literarno delavnost, kar služi našemu jeziku v korist, narodu pa v nezgledljivo slavo. Že davno je osramoteno blebetanje tistih nevednežev napihnjenec, ki so nam odrekli pravico do viših šol češ, da nemamo naučne literature. Mej našimi profesorji srednjih šol je marsikateri mož, ki bi bil sposoben za stolicu na visokih šolah, in ko bi danes pravica zmagala in bi se našemu narodu dovolila visoka učilišča, bi gotovo ne bili v zadregi zaradi izvrstnih učiteljskih moči, katere bi presegle različne te izmečke, kateri se iz kulturne države k nam prišedši, šopirijo in debelijo z našimi novci. Kar se tiče praškega vseučilišča, moramo obžalovati, da je tudi letos ostalo za nas mačeha in to proti izrečnemu ustanovljenju zakladatelja Karla IV. Vlani je bilo na praškem vseučilišču v vsem 1780 slušateljev, in mej temi je bilo Čehoslovancev 1148, Nemcev, po narodnosti dvomljivih židov in drugih je bilo pa samo 594 — in vendar je bil češki jezik v vseučiliščnih sobanah le postranska reč. Na bogoslovjski fakulteti je bilo čudoma malo slušateljev namreč samo 85. V Budejevicah na škofovem ustavu jih je bilo 86, v Kraljevem Gradcu 58, v Litomicah 53; tedaj je bilo vseh bogoslovcev v češki kraljevini 282 — v resnici žalostno število. Tudi

število slušateljev na zdravniški fakulteti se zmanjšuje; bilo jih je lani 287, mnogo manj nego poprejšnja leta. Znalec naših razmer uganemo lahko vzrok temu. Nasproti je bilo pa na pravniški fakulteti 813 (meje temi 504 Čehi) in na modroslovnej 595 (mej temi 415 čeških) slušateljev. Na c. kr. češki tehniki jih je bilo 708, na nemški pa 567 in mej temi 298 Čehov (tedaj na nemški tehniki še polovico Nemcev ni bilo.) Vseh čeških tehnikov na obeh ustavih je bilo 990, nemških pa samo 252.

Gimnazij čeških je bilo 11 (9 višjih in 2 nižji, 7 c. kr. in 4 občinske) dočim je bilo nemških 10 (in vseh deset c. kr.) Čeških dijakov je bilo na gimnazijah 3021 (nemških pa 2052, mej katerimi so tudi židovi všeti). Realnih čeških gimnazij je bilo 16, in mej njimi 11 občanskih in samo 5 državnih, višjih 8 in nižjih 8. Nemških je bilo pa 11 in mej njimi 7 državnih. Državni nemški ustavi na Smihovem, kjer skoraj čisto češka občina zastoni moledva za češke šole, kakor tudi v Srebrni imajo vidni namen razširjati nemško kulturo mej Slovani. Na teh ustavih je bilo čeških dijakov 3710, židovskih in nemških pa 1931.

Čeških realk je bilo 9, 8 višjih in jedna nižja, 7 občinskih in 2 državni; nemških pa 8 in mej njimi 5 državnih. Čeških realcev je bilo 4099, židovskih in nemških pa 2040. Najbolj švepasta razmera mej češkimi in nemškimi realkami je v Pragi, kjer je bilo čeških realcev 990, nemških in židovskih pa samo 252 in vendar vzdržuje v Pragi država samo jedno češko realko, a dve nemški. No — to je znani

Dobrudža.

(Poljski spisal M. Czajkowski. *)

Dobrudža je krajina življenja in smrti — življenja, ker tam mrtvi in živi svet skupno pije iz vrelca življenja in bujno živi — smrti, ker so si na tem zbirališču iz jednega dela sveta v družega gnjetih ljudi roko podajali boji, požari, povodnje in kuge, da bi se bil s tem zadržal tok ljudi. A ljudje, kakor so se gnjetli, tako so se gnjetli, mrlji, ginili in živeli in živeli.

Doslej so se na tem zbirališču narodov in izpovedovanj gnjetli Čerkesi, Tataři, Nogajci in vse Turanske vetve od izhoda na zapad; gnjetli so se Slovani različnih plemenov in izpovedovanj od zapada na izhod in za njimi Nemci. Ta obljubljen dežela, obtekana s slovanskim Dunavom in Črnim morjem, je od kopnega ločena s Trajanovim nasipom. Stari Rim je ogradil ta kraj s prekopom. Mladi Vlah

*) Mihael Czajkowski (Mehmed Sadyk paša), sloveč poljski pisatelj, se je l. 1831 vdeležil poljskega vstanka ali potem je zapustil domovino in stopil v turško službo, kjer je bil, poturčivši se l. 1851 povzdignjen za pašo. Dasiravno je bil velik neprijatelj Ruske, je vendar pred nekoliko leti stopil od Islama k pravoslavju in se podal na Rusko, kjer sedaj v Petersburgu živi.

so stavili tam gradove in mlado Slovanstvo je poslalo nate vode čajke (kozaške čolne) kozaki.

Različne nezgode so razvalile gradove jednega za drugim — samo palenišče in razvaline molé v znamenje, da so tam gradovi bivali, kakor se valé kozaci po stepah v znamenje, da so tam ljudje bili in se bli. Na Črnem morji ni videti kozaških čajk veslajočih za ladijami — in Črno morje dremlje tiho ali se peni, vzburi se iz samega sebe in za samega sebe, kozaške čajke na Dunavu se pa za ribami drvé.

V naselbinah orjó zemljo ljudje raznega plemena in raznega kraja sade zelenjav in krompir in gonijo živino na pašo. Kapele, cerkve, hrami in hiše božje se povsod vspejajo in v njih se k Bogu povzdigujejo molitve vseh izpovedovanj — od perziškega Kisybara ¹⁾ do reformiranih Angležev, od starovercev in duhoborcev do jezuitov in rabinov. Po stepah so pa kréme Dimiter-beja ali Rassim paše, najete od židov istega plemena kakor na Ukrajini, sami taki židovi kakor na kozaški Ukrajini.

¹⁾ Muzelanska sekta, katero imajo pravoverni za pogansko. Svoj sedež ima v Deli-Ormaniji in na Dobrudži.

To so kréme izhoda in najemniki in krémarji so židovi Icek, Herško, Trul. Nad vodami so kerhani ¹⁾ in šlahtusi ²⁾ za solenje rib ali ne kozaških — v najemu pri židovih Berkih, Moških. Pivci in delavci so pa kakor na kozaški Ukrajini Ivani, Štepani, Cirili, Havrili; ti pijo, delajo in poskakujejo, dasiravno jih beda tare. Zraven te Sodome in Gomore, zraven tega kozaškega bratstva se vidijo tu Mokani ³⁾ Bulgari, Kara-Kačani ⁴⁾, Kuco-Vlahi z zlatovolnatimi in srebernomlečnatimi ovcami — črede rogate živine in blevi, čeravno bednih, vendar živih in brzonožnih konj, ostarelih na stepnem vetru.

¹⁾ Mesta, kjer ribe solé.

²⁾ Mesta, kjer se velike ribe kosajo.

³⁾ Mokani so Rumuni iz Erdelja, ki pošiljajo svoje črede ovc in konj na več let v Dobrudžo na pašo; predenj se podajo na pot, se oženijo, ako se vrnejo na stara leta domov, pridobivši si znatnih novcev, najdejo precejšnje število odraslih otrok.

⁴⁾ Kara-Kačani in Kuco-Vlahi so tudi iz rumanskega naroda in izvirajo od rimskih legij (nastanovljenih) od jadranskega do abajskega morja). Oni imajo na sebi več rimskega nego erdeljski, multanski in vlaški Rumuni; bogati so posebno, kar se tiče svinjskih in konjskih čred in volnatih izdelkov. Oni so gotovo najbolj delavno in najbolj obrtno prebivalstvo v otomanski državi.

dvojni vatelj. Vseh českých dijakov na srednjih šolah je bilo 10830 — zares lepo število!

Učiteljskih ustanov je bilo 7, in sicer 6 za učitelje in jeden za učiteljice. Toliko je bilo tudi nemških ustanov. To je še najlepša stopnja „ravnopravnosti“, ki se more pri nas doseči, da bi bilo jednako število českých in nemških šol, dasiravno je v deželi jedva 1/3 Nemcev; za 1450 českých kandidatov je prav toliko ustanov kakor za 800 nemških in židovskih.

Tolažilno je, da je redovna hiša ubozih šolskih sester de Notre dame v Pragi napravila letos v svojem samostanu nov český ustav za odgojevanje učiteljic, v katerega je vstopilo precej gospodičin. V obče se je treba pohvalno izreči o šolskih sestrah, katere delajo mej redovnicami častno izjemo zato, ker ne ponemčujejo kakor večina ostalih redovnic, ampak podučujejo mladino v prirojenem českem jeziku; zatoraj so tudi povsod priljubljene, kjer so naseljene. Žalibog moramo pa omeniti, da ostajajo mnoge ženske redovnice, podučujoč mladež, trdovratno zvesto pri starem ponemčevalnem kopitu. Pruskim po kulturnim boji izganim redovnicam miho radi privoščimo, da se nastanovljajo in šole napravljajo v nemških krajinah, ali ne moremo mirno in pokojno gledati na to, da iščejo posebno rade českých krajev, da bi učile tam našo českó mladež po tuje kramljati. Mi smo te pruske kulture, če bi se nam tudi pod katoliškim pliščem prodajala, že do grla siti. Žalibog imamo že dosti trpkih skušenj, da ostajajo tudi katoliški Nemci zagrizeni neprijatelji našega jezika in naroda, kakor je pred nedavnim zopet dokazal tudi pri nas znani in drugači čisljani Alban Stolz.

Da bi bil ta popis popolen, naj pristavim, da je bilo mestjanskih in občinskih českých šol 2409 s 5090 razredi. Učiteljev je podučevalo na teh šolah 5160; dijakov českých je pa bilo (ne računajoč tistih, ki se morejo na nemških duhomornih šolah leviti) vseh skupaj 487.383. Govoreč o šolstvu naj tudi omenim, da ima boje Kraljevi-Gradec pri ne ravno velicem prebivalstvu razmerno največ českých šol; tam je višja gimnazija, višja realka, učiteljski in bogoslovski ustav. Akoravno vzdržujejo české občine skoraj z izcrpljivanjem vseh moči svoje srednje šole, ker za české šole „ne more“ mnogo izdati za potrebo nemških šol preveč skrbna vlada — vendar je bila pa zopet naša rodoljubna Praga, katera je presegala v darež-

ljivosti vse druge občine. V poslednjih letih je postavila Praga celo vrsto krasnih šolskih poslopij in vzdržuje sama dve českí mestjanski šoli v Starem in Novem mestu, višjo českó dekliško šolo in višjo českó realno gimnazijo, za katero je sezidalo lepo palačo. V vsem skupaj je v Pragi 22 nižjih českých šol s 162 razredi, 166 učiteljic in 15.753 šolarji in šolaricami. V praških predmestjih vsiljujejo, kakor je znano, českemu, večinoma delavskemu prebivalstvu čisto nemške šole, dasiravno nihče za-nje ne prosi in jih morajo občine vzdrževati same še ne imajoč potrebnega števila českých šol. Mi ne vidimo v tem nobene nevarnosti, da se mladež teh krajev v teh prelivarnicah ponemčuje, pač pa v tem, ker se tam zanemarja in pači, za kar je škoda toliko novcev.

Z bojišča.

Neugodno vreme vojsko jako zadržuje, vendar bi Rusi zlasti pri Plevni kaj zdatnega radi opravili, preden nastane zima. Vsled tega bode neki tudi del carjevičeve armade šel vojni pri Plevni na pomoč, da prej uženejo Osmana. Reklo se je, da je od vseh strani že zajet „Nationalztg.“ pa piše, da iz Sofije čez Orhanie dan za dnem odhaja po 200 voz streljiva in 500 voz živeža proti Plevni, da bode vojska preskrbljena za zimo s potrebnimi rečmi. „Pol. Corr.“ poroča, da Osman paša v Plevni dela nove nasipe, ki bodo Turkom v zavetje, če bi jim Rusi vzeli prve. Drinskemu poveljniku je telegrafično naročil, da naj mu pošlje kolikor more topov za te nove trdnjave in tudi streljiva. Da bi vojna njegova dalj časa shajala z živežem, hoče vse ranjene, slabotne in bolehné ljudi iz Plevne poslati v druge kraje, zlasti jih veliko odhaja v Drin, kamor so jih nedavno iz Sofije in Tatar-Bardžika odpeljali okoli 4000.

V Aziji je general Haiman 28. okt. zasel višine pri Köprikiöiu. Zadnja straža Muktar in Ismail paše se je vsled tega naglo umaknila v Hassankale, kjer je bila od kozakov napadena in v beg zapodena. Palo je okoli 100 Turkov. Zjutraj so Rusi zasedli Hassankale. Med tem je prišla ruska vojna do Kurudjaka, ki je okoli 5 ur od Erzeruma. Turki so pri Deve-Boyunu, kjer se zbira sedaj vojna generala Haimana in Tergukasovega. En major in en kapitan sta bila v teh bojih hudo ranjena,

adjutant višjega poveljnika Tolstoja pa lahko. — Iz Bajruta se piše, da so se vzdignili proti Turkom Mutuališki in Ausarieški narodi. Prvi so se sicer turškemu guvernerju v Damasku že vdali, ki je okoli 1000 najkrepkejših mož vjel in odposlal v Carigrad med vojake, Ausarieži pa še rogovilijo.

Srbi so od ruskega konzula v Belegradu dobili že tretji milijon rubljev, ki so ga obrnili za vojaške potrebe. Te dni je brigada iz Jagodine odšla o Knjazevac, iz Čuprije v Aleksiuac, iz Požarevca pa v Negotin. Vojaki ob Timoku dobili so vsi puške, ki se nabjajo od zadej.

2. t. m. so Rusi vzeli 7 velikih in 30 manjih vtrjenih krajev pri Tatarji. Turkov je palo 100. Veliki knez Nikolaj je ogledoval Doleidabrik, od kjer so Turki pobegnili v Plevno, ko so se približali Rusi. Rusi so pri Orhanju zasedli nove nasipe; dalje so pešci zasedli Lukovico, konjiki pa so šli dalje proti Plevni.

V Črni gori se je zboljšalo M. Miljanov, vojvoda kučki, krvni prijatelj popa Ilije Popovića, ki ga je bil nedavno sovražno napadel in v prsi vstrelil. Ta tužna vest, da ljubljenec Črnogorcev je v veliki nevarnosti, se je raznesla kakor blisk po celem Črnej gori in provzročila vseobčno žalost. Kajti Marko je junak vseh junakov, kateri je v sto zmagovalnih bojih zoper Turke zmerom nedotaknjen ostal. Gledali so nanj Turki-Albanci kakor na polboga, zakaj kjer se je on prikazal, tam je bila črnogorska zmaga gotova. In sedaj je temu hrabremu bojevalcu za svobodo Srbstva hotel s p hnuti luč življenja — morilec! Črnogorec!

Morilca, ki je bil zbežal, je perjanik vjel in oddal cetinjske sodniji, katera ga bo gotovo po zasluženji kaznovala. Marko ima same hčere, izmed katerih je najstarejo izuril v vojnih rečeh in ne slabo, ker odlikovala se je že v maozih bojih, posebno pa pri Fundini.

Ranjeni vojvoda je zelo priljuden in v vsacem oziru pošten. Ponašal se ni nikdar, če je bil prav od kneza Nikole in celega naroda posebno pa od svojih vdanih Kučov spoštovan in ljubljen, in čeravno je imel zarad svoje hrabrosti največo pravico do prve časti. V Cetinji se je prikazal samo tačas, kadar je bilo za vojsko že vse pripravljeno.

Če je govoril kdo v njegovej navzočnosti o njegovih junaških delih, je vselej zarudel kakor deva in rekel: „Kakšna neumnost, vsaj je vsak Črnogorec junak in to je njegova dolžnost“ in je nevoljen odšel.

Hrabri vojvoda je bil tudi mej prvimi šolskimi podpiratelji. Njega samega je pa še le v poznejih letih navadil čitati sedanji knez Nikica; še pozneje ga je navadil deželni šolski nadzornik pop Milan Kostić pisati in računati. Računstvo je pa delalo Marku preglavice, zato ga je Kostić učil na podlagi Močn kove metode z nazivi: prost vojak, desetnik, stotnik itd., na ta način je razumel in se naučil.

Ali ne samo to. Miljenov je skrbel tudi v rodovinsko življenje svojih Kučov vvesti red in snažnost, o čemur je dajal sam najlepši izgled, ker Črnogorci so govorili o njem: „Čudno, Marko naš, največji junak, se češe kakor žena!“

Njegove velike zasluge, katere je v sedanjaj vojski s svojimi vojnimi znanostmi skazal Črnej gori in Srbskeji, se ne dajo popisati. Njegov spomin bo večno živel mej temi sokoli. Zato je veliko radost zbudila novica, da je smrtna nevarnost odstranjena in da vrli junak zopet ozdravlja.

Muktar paša, kateremu je bil sultan dal naslov „gazi“ t. j. zmagoviti, turškemu narodu ni prav nič več všeč. Rusi so ga le ne-

V divnem begu tega sveta se vlačijo na Dobrudži kakor žrjavi od polnoči k poldnu lupežni in goljufni pritopenci, ljudje, živeči v prepiru s človeško in božjo pravico, ljudje gorke domišljije in prenspetega duha. Jedni, da bi obiskali svoje rojstne kraje, iz katerih so bili odšli — da bi se zopet napojili z domačim zrakom. — po potnej radosti prihaja tesnoba po domu, kakor po dežji lepo vreme; — drugi, da bi se pomešali in potopili mej raznobarveni svet in zakrili lastno barvo pred ljudskim in pred božjim očesom, pred zakonom in človeško družbo; vsi pa upajo, da se bo to zbirališče zopet oživelo in da bodo starodavne poguljanke (nebrzdane veselice) zopet zašumele.

Krajna vlada pa zatiska oči po povelji visoke Porte in policije nad vsemi temi prihodi in odhodi, nad vsemi temi razhodi in prehodi potnikov in potepencev celega sveta.

Če pa dajo uradniki to ljudstvo skesancev in grešnikov, to slovansko ljudstvo v najem židovom, Armenom, Grkom, kakor je to delala poljska „žlahta“ za časa svoje ošabnosti — ni temu vzrok sultan, kakor ni bil vzrok kralj —

ampak uradniki, kateri se ne sramujejo najkrivičnejših dejanj, čeravno bi imeli biti varuhi zakona in zaštitniki ljudstva pred nasilstvom.

Jednemu še sedaj (l. 1867) živečemu vezirju, ki je v gospodovanji dovtipen kakor Machiavelli, je pokazal nek vradnik v Dobrudži, ki je bil pošten Slovan, delaven in usmiljen človek, listino s preštevilnimi podpismi, kazočimi veliko zadovoljnost prebivalstva z njegovim uradovanjem in žalost zarad njegovega odstavljenja. A ta mu je s posmehom listino vrnil in rekel: „Zaslужil si po pravici, da si bil odstavljen, ker vlada ne trpi, da bi si vradniki pridobivali zaupanje in zadovoljnost ljudstva, ampek zaupanje in zadovoljnost vlade. Stiskaj, deri ljudstvo, da bo imela vlada pokoj in moč!“

Razumna naredba, samo da bi se ne pokazal kateri oblastnik tako, kakor se je nekdanj Vladislav IV., kralj poljski, ko je izpraznišči kupo breznožno (zato, ker ljudem noge in glavo jemlje) kozaku Bogdanu rekel: „Dokler imate sabljo, si ne dajte v kašo bljuvati!“

koliko preveč pogazili. Turki se že povsod delajo norca iz njega. Nekateri mu pravijo Murdar, t. j. umazanec, katero ime mu zares posebno zavoljo njegovih gorostasnih umazanih lažj pristuje. Drugi mu zopet namestu „gazi“ pravijo „gaz“, t. j. gosjak, ali pa „jazik“, t. j. „žalibog!“ Tako delajo Turki iz častnih naslovov, ki jih je ta tolikrat tepeni zmagalec od sultana dobil, psovalne priimke.

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani, 5. novembra.

O kupčjski pogodbi med Avstrijo in Nemčijo ste se ministerstvu, kakor pišejo vradni listi, toliko porazumeli, da mora do konca leta dovršena biti. „Wolf. Bureau“ poroča, da je nemška vlada avstrijsko-ogerski 30. okt. predlagala sedanjo pogodbo za eno leto podaljšati.

Česki „Narodni Listy“ poročajo, da je mladočeski zaupni klub izbral 5 mož, ki bodo s staročeskimi voditelji obravnavali, kako bi se dala dognati sprava med staro in mladočesko stranko.

Kupčjska ministra sta se po več letnih razpravah porazumela o znižanju poštних tarifov, ki bodo neki že z novim letom zado- bili veljavo.

Vnanje države.

V Berlinu je 1. t. m. umrl 94 let stari general Wrangel, ki je kot vojak služil že od l. 1796 sim (tedaj celih 81 let!) ter se je vdeležil vojska proti Napoleonu I. l. 1807, 1813 in 1814.

Francoski list „Moniteur“ maršalu Mac Mahonu svetuje, da naj sestavo novega ministerstva izroči Gambetti, ker se boče na ta način najlaglje prepričal, če zamore republikanska večina postati tudi vladna večina.

Italijanska zbornica se boče 22. t. m. zopet sošla. Midhat paša je došel v Rim.

Izvirni dopisi.

Iz Berd dne 31. oktobra. (To so narodnjaki!) Narodna bodočnost je tudi dosti odvisna od županov ali občinskih predstojnikov. V naših Brdih žali Bog jako pogrešamo takih mož. Tako n. pr. županuje v Medani mož, ki je bil nekdanj dober Slovenec, v italijansčini. Se ve, da se boče izgovarjal, da tajnik ne ume slovenski pisati. Pa to je prazen izgovor, kajti tajnik je tukaj za narod in ne narod za tajnika. G. Toraš, Vi, niste vreden naslednik bivšega župana g. Z. Vi ki se vedno narodnjaka štejete, pa lastno mater zatajujete! Kje je vaša doslednost? Govorili ste na taboru v Bizljani jako navdušeni in terjali ste upeljavo maternega jezika v uradih, šolah itd., a zdaj ravno navpak ravnate. Pa mislite „variatio delectat“ in dali ste slovo milemu maternemu jeziku. Če taki možje omagujejo in zlobodrajo le furlanščino z občinarji, kaj naj počnejo potem — omahljivci. Zdromite se enkrat in premislite, da ste na meji Slovenstva — ako hočete pravi steber biti proti lahonskemu nasilstvu. Bodite tudi prijatelj šolstva. Ne prezirajte narodnih učiteljev kakor ste delali dosedaj. Če bodete narodnjak — Vas bodo tudi drugi posnemali. Z glavarstvom in drugimi uradi dopisujte slovenski kakor je delal Vaš prednik g. Z. Pomislite vendar malo, da tako postopanje boče tudi v bodočnosti narodu škodovalo. Slovanstvo se dviga; podajmo si roke v sveto zvezo. Naši brati Rusi rešujejo orijentalno pitanje.

Ako ste Slovan, simpatizirajte z našo bračo. Moramo činom kazati, da smo Slovani. Za domovino bodemo še umirajoči klicali: „Ave patria, morituri te salutant“. — Z Bogom domovina, umirajoči te pozdravljajo! — To sem hotel za danes omeniti, če se pa ne spokorite in ne krenete na drugo pot, imam še poln koš blaga za porabo. — Montanus.

Iz Gorice 2. novembra. (Pritožba.)

Hudo se nam je zdelo, ko smo videli, kako se je prezirala na praznik Vseh Svetnikov v naši stolni cerkvi, lahko bi rekel, večina našega slovenskega ljudstva. Od daleč je prišel po- božni slovenski kmet do desete ure v stolno cerkev, da bi prejel papežev blagoslov, kterega so naš milostljivi knezonadškof podelil pričujočemu ljudstvu. Blagoslov in z njim združeni odpustek je bil navezan na pogoje, kateri so se laškemu občinstvu dvakrat naznanili, slovenskemu pa nič. Kaka krivica se tukaj vsako leto godi ubogemu slovenskemu ljudstvu; in ravno taka krivica se vsako leto godi tudi na Duhovo, ko se moli in oznanuje v nam nerazumljivem jeziku. Pred Bogom smo vsi enaki naj si bodemo, kterega koli jezika, tako nas uči večna resnica, in zakaj se za dušni blagor vseh ljudi enako ne skrbi? Od kod to izvira, nočemo vganovati, samo pritožili smo se, ker vemo, da komur se krivica godi, ima vsaj pri nas, pravico se pritožiti. Bog daj, da bita pritožba vendar ne bila zastoj.

Iz Inšpruka, 30. oktobra. Veleč g. Dr. Sommer, duhoven Krške škofije, Slovenec, je dovršil 29. oktobra svoje rigoroze na vseučilišču v Inomostu, molil pred mestnim dekanom gosp. pl. Leiss-om, kot pooblaščenec Briksenskega knezoškofa, symbolum Tridentium, in je bil 30. t. m., ob 11. uri predpoldnem, v vseučiliščni dvorani vpričo g. bogoslovskih profesorjev in g. rektorja magnifika Dr. Dantscherja (iz Ptuj na Štajarskem) v doktorja promoviran. — Tukajšnje vseučilšče je v zadnjem semestru obiskovalo 588 slušateljev, in sicer 190 bogoslovcev, 184 pravdnikov, 48 medicinarjev, 142 modroslovcev, 24 farmacevtov.

Domache novice.

V Ljubljani 6. novembra.

(Zadnji „Slovenec“) šte. 123 je bil zaradi dopisa, in poslanice iz Ljubljane konfisciran. Ker je bil stavek razmetan, se ni mogel napraviti drug popravljen natis. List je razun tega še obsegal: Članke: Osvobojenje Bulgarije, Bosne in Hercegovine dobro za nas. — Razmere na Francoskem. — Z bojišča. — Podlistek: Na grobeh. — Politični pregled. — Dopise: Iz Zagreba, Spod Čavna na Goriškem, iz Vrem. Domache novice, razne reči.

(Umrlo) je v Ljubljani meseca oktobra 58 ljudi, 25 moškega in 33 ženskega spola.

(Cena mesa) za mesec november je bolj- šemu pitane živine po 54, srednjemu po 46, slabejemu po 38 kr. kilo. Kравje in nepitanih volov je po 48, 40 in 32 kr.

(Ogenj), ki je bil v petek popoldne videti prek Šmarnegore proti Kokri, je bil nastal v hosti in je boje končal nekoliko gozda.

(Samomorivec), ki se je 27. okt. po južni v zapornici na Gradu na svoj jermen obesil, se je pisal Simon Juvan (ne Souvan) in je bil zaradi razbojnega umora na vse žive dni obsojen v ječo. Doma je bil iz Gorenjih Pirnič, hudodelstvo pa je bil doprinesel v nekem mlinu med Žirmi in Zavrtecem, kjer je bil umoril gospodarja in gospodinja, kakor smo o svojem

času poročali v „Slovencu“. Vere ni imel prav nič in je sam o sebi rekel, da je — živina.

Razne reči.

— Duhovske premembe v goriški nadškofiji: Č. g. Janez Dugulin, kaplan v Tolminu gre za vikarja v Obloke, č. g. Mihael Vuga, sem. duh. za kaplana v Tolmin.

V ljubljanski škofiji: Čast. g. Franc Cirar je šel za kaplana v Naklo.

V Lavantinski škofiji. Zarad belehnosti je č. g. Jakob Zupančič, bivši kaplan v Novi cerkvi, stopil v začasen pokoj in se podal v Meran na Tirolskem. Razpisane so fare: Stoperška do 19. novembra; Zgornjepolska, št. Jungertska na Pohorju potem Skomerska do 1. decembra t. l. V mašnika posvečena stabila 2 bogoslovca in ob enem vojaka; v Mariboru č. g. Franc Heber in v Celovcu č. g. Ignacij Robas; slednji je bil tudi jako spreten slovensk pisatelj za vojaške potrebe.

— Sodnijski adjunkti so postali gg.: Avgust Jakopič v Pulji, Teodor Doljak v Ajdovščini, Franc Ciani v Lošinu, Janez Kuralt v Kostanjevici.

— Za župana bil je v Tržiču 30. oktobra izvoljen g. Anton Železnikar, za svetovalca pa gg. Stanislav Polak in Franc Deu.

— Nesreča, mrtud ali hudodelstvo? V radoliški revni hiši, podarjeni mestu po prevzvišenem knezu in nadškofu Gollmajerju, je v soboto nenadoma umrl neki revež. Rekli so, da se je zadavil nad koscem mesa; nekteri pa so sodili, da ga je morebiti mrtud zadel. V nedeljo pa je šla po mestu celo govorica, da se mu na vratu poznajo znamenja posilnega davljenja, in da je reveža morebiti nalašč zadušil neki tovarš. Sodnija bo menda že natančno pozvedela, katero je pravo.

— Popravek. V podlistku „Eksaktne znanosti“ v šte. 119 je naslednje popraviti: Na prvi strani v drugi koloni je izpuščena ena polovica stavka, ki se ima glasiti: Naravoslovec zamore v svojej cevi zrak meriti, ali bati mu se ni treba itd. V tretji koloni: „Ljudje se znajo naučiti“, čitaj: mučiti.

— O vzrokih oslepljenja. Mej 36 milijoni avstrijsko-ogerskega prebivalstva je po statističnih poročilih 30.000 slepcev. Vriva se nam vprašanje, zakaj je to število tako ogromno. Po statističnih poročilih in mnogoletnej skušnji ustavov za odgojevanje slepih je največje število slepih otrok med ubožnimi in zlasti mej nezakonskimi. Nekater so že slepi rojeni. A teh je malo, akoprav se včasih zgodi, da se v katerej družini skoraj sami slepci rode. Dr. Georgi, bivši vodja pri ustavu za slepe v Draždanih, trdi, da so se v nekaterih rodovinah po trije taki slučaji pokazali in da je bilo vendar četrto dete zdravo, če so se poprejšnji otroci za tisti čas iz družine odstranili, dokler je bila mati noseča. Največje število otrok se rodi z zdravimi očmi in zgubi stoprv za nekoliko dni ali tednov večinoma zaradi nepazljivosti in neskrbnosti roditeljev najplemeniteji dar prirode — pogled. S skoraj popolno gotovostjo smemo reči, da zgubiti dve tretjini vseh slepcev svoj pogled precej v prvih dneh najnežnej mladosti po pogubnej in najbolj nevarnej bolezni, ki se imenuje vnetje oči (ophthalmia neonatorum). In ravno ta nevarna bolezen razsaja najbolj mej ubožnimi in nepazljivost ali lahkomišljenost babična pripravi dete v največjo nesrečo, katera se ne da nikdar popraviti. Kako nevarno je očesno vnetje, so že iz tega razvidi, ker je bila na drugem shodu učiteljev za slepe v Draždanih l. 1876 jednoglasno sprejeta na-

slednja resolucija: „Vsem političnim in pedagogičnim listom na Nemškem in Avstrijskem se priporoča, da bi obračali svojo pozornost na to bolezen novorojenih otrok in da bi ne prenehali o njej podučevati svojih čitateljev s popularno pisanimi članki.“ Vsak list, pravi „Čech“, bi to rad učinil, a kedaj pa dobi ubožec v rovtah kateri koli političen list v roke? Kdo naj tukaj dela? Zdravnik? Ubožec nema novcev in za to ne kliče zdravnika in nesreča je gotova. Mi mislimo, da duhovnik tukaj lahko največ opravi, ker on vidi skoraj vsako dete in ker ima pri občnih krščanskih naukih dosti priložnosti ljudstvo tudi v zdravstvenih zadevah podučevati. Zraven duhovnika naj pa učitelj v šoli in družbi razlaga, kako se za pogled skrbi.

— Službovnik slovensko-nemški za cesarsko i kraljevsko vojsko po vprašanjih i odgovorih. Del drugi. Bojna služba (Feld-Dienst). Tako se imenuje knjižica, ktero je sestavil naš neutrudni pisatelj vojaški, veleč. g. Andrej Komel, c. kr. stotnik pri VII. peškem polku bar. Maroičičevem. Knjižica v mali osmerki str. 63 zv. po 35 soldov govori o marših, o taborih, o varstveni službi, o četnicah, naznanilih itd. ter bode prostim vojakom in tudi častnikom pri podučevanju dobro služila. To je že sedma knjižica, ktero je naš slovenski rojak spisal v oboru vojaškega slovstva, kjer mu je še ledina orati, kakor je povedal bolj na tanko „Slovenec“ 1875 št. 22. Nektere, kakor na pr. Službenik I. in II. je c. kr. državno vojno ministerstvo priporočilo in ukazalo za pomočne knjige v vojaških učilnicah. Naj bi vrli pisatelj našel več marljivih naslednikov in od dotičnih strani obilne djan-ske podpore!

— Bosenske begunce bode baron Filipovič peljal z vojno svojo, pravijo, v Bosno, kakor hitro Plevna pade.

— Šahova partija indijskega kraljevega namestnika. Pripoveduje se, da so v srednjem veku igrali šah z živimi figurami. Lord Litton je ponovil nedavno tako zabavo v Indiji. Za šahovo desko je služila kolenkorova preproga iz rudečih in belih kvadratov po 1 kv. jard (seženj). Razgrnjena je bila pod prostim nebom. Figure — odrasli dečki, napravljeni po partiji rudeče ali belo, — so se dvigali in prestavljali se na dotična mesta po povelji.

— Amerikanska reklama. Posestnik ene iz večjih gostilnic v Novem Jorku si je izmislil, da si privablja gostov sledeče: „Vsakemu gostu podajo zjutraj račun in škatljico, v kateri se nahaja toliko števil, kolikor je tisti dan gostov v gostilnici. Kdor potegne naj višjo številko, živi 24 ur brezplačno, dobi cel dan dobro hrano in še po vrhu en dolar denarja. Gostilnica je vedno prenapoljena z obiskovalci.

— Podgane so povsod nadležna žival, a na barkah so to prava šiba. Slučajno se je izvedlo prav prosto sredstvo, da se jih iznebi. Duh rastline, ki se povsod nahaja in se imenuje „Cynoglossus“ (pasji jezik), tako hudo de podganam, da so tekale, ko se je prinesel zvezek te trave na ladjo, nemirno sem ter tje, in slednjič poskakale v morje ter plule k bregu.

— Znorel je nek Edvard Zorkoczy, okrajni sodnik v Kloštru pod Znevom na Ogorskem. Kričal je svojo pot, da zabrani on sam gospodstvo panslavizma in pripomore polumescu k zmagi. Ko bi pregledali zdravniki črepinje madjarsko-turških gospodov, bi boje pri mnogih našli Zorkoczevo pamet.

Poslanica.

Ker ne sedim vedno doma za mizo ali za pečjo, se shajam po raznih krajih z različnimi ljudmi. Pogovor se — to je naravno — skoraj vselej obrne na dogobe na jugu. Pri tem sem zapazil, da so tisti, ki se posebno grozé Rusom in so ščetinasti kakor ježi, kadar pride kaka novica, da so Turki našesčkani bili, — večidel osebe v viših ali nižih javnih službah.

Jaz sem priprost meščan, ne tako učen kakor gospodje v javnih službah, a vendar mi je tole nerazvozljiva zastavica.

Naš najvišji gospodar in cesar je javno napil svojemu prijatelju ruskemu caru, turškemu sultanu ni napil. Moja prej omenjena pamet sklepa, da bi se morali služabniki ravnati po svojem gospodarju, t. j. veseliti se, kedar njegov prijatelj zmaga, obraze pa le takrat kremžiti, kedar se prijatelju presvitlega cesarja našega slabo godi. Če pa jih to ni volja, češ, da je Avstrija, ktere služabniki so, neutralna, t. j. da ne drži ne z Rusom, ne s Turkom, potem bi morale take javne osebe biti čisto neobčutljive, naj zmaga ta ali oni, t. j. ali se vedno kisló držati, ali pa vedno veselja kipeti, ali pa vedno tako se obnašati, kakor da bi jih vse, kar se na jugu godi, nič ne brigalo.

Drugemu človeku, ki ni javen služabnik, jaz ne zanerim tako zeló, če se za Turke poteguje, čeravno mislim, da mora vsak pošten in umen človek želeti zmago Rusom, ki imajo v tej vojski blag, ljudoljuben namen. Nenaravno pa se mi zdi vsakako, če slišim javne osebe škripati z zobmi, kedar telegram prinese kako novico, da so Rusi zmagali. Od kod tedaj ta duh zoper prijatelja njihovega najvišjega gospoda, našega presvitlega cesarja?

Morda vé slavno vredništvo kak odgovor na to moje vprašanje. Jako vstreglo bi mi z njim*).

Priprost meščan.

*) Tudi nam je ta prikazen zastavica, ktero bi si pa le upali rešiti, če bi ne bilo sloveče tiškovne svobode. Vredništvo.

Umrlí so:

Od 31. okt. do 2. novembra: Neznán človek v bolnišnico prinešen in Jožef Žerjov, gostač 68 l., oba za vtriplj. pljuč. Janez Mlakar, krojač 46 l., za jetiko. Jera Kus, gostinja 63 l., vsled pljučnice. Matija Šušteršič, krojač 36 l., za jetiko.

Loterijske številke 3. novembra.

V Trstu: 41, 11, 90, 36, 81.
V Lincu: 59, 30, 61, 45, 24.

Telegrafične denarne cene 5. novembra.

Papirna renta 64.15 — Srebrna renta 67.20 — Zlata renta 74.80. — 1860letno državno posojilo 111 — Bankina akcija 836 — Kreditne akcije 213. 0 — London 118.10 — Srebro 104.70. — Ces. kr. cekini 5.65. — 20 frankov 9.50.

Denarstvene cene 3. novembra.

	Denar.	Blago
Državni fondí.		
6% avstrijska papirna renta	64.10	64.20
5% renta v srebru	67.30	67.40
4% renta v zlatu (davka prosta)	74.70	74.85
Srečke (lozi) 1854. l.	106.25	106.75
„ „ 1860. l. cel.	110.75	111.—
„ „ 1860. l. petinke	120.50	120.75
Premijski listi 1864. l.	134.50	134.75
Zemljiščine odveznice.		
Štajarske po 5%	96.50	97.50
Krajske, koroške in primorske po 5%	95.—	96.—
Ogerske po 5%	79.—	79.50
Hrvaške in slavonske po 5%	85.—	86.—
Sedmograške po 5%	76.—	76.50
Delnice (akcije).		
Nacionalne banke	838.—	839.—
Unionske banke	64.25	64.75
Kreditne akcije	214.—	215.—
Nižoavstr. eskomptne družbe	750.—	760.—
Anglo-avstr. banke	94.50	95.—
Srečke (lozi).		
Kreditne po 100 glđ. a. v.	161.—	161.50
Tržaške „ 100 „ k. d.	120.—	121.—
„ „ 50 „ „ „	60.—	61.—
Buđenske „ 40 glđ. a. v.	28.75	29.25
Salmove „ 40 „ „ „	39.75	40.25
Palfi-jeve „ 40 „ „ „	27.—	27.50
Clary-jeve „ 40 „ „ „	28.75	29.25
St. Genois „ 40 „ „ „	32.50	33.50
Windischgrätz-ove „ 20 „ „ „	28.—	23.50
Waldstein-ove „ 40 „ „ „	22.25	22.75
Srebro in zlato.		
Ces. cekini	5.64	5.65
Napoleonsd'or	9.50	9.51
Srebro	104.75	104.85

Zavarovalno društvo „VICTORIA“.

Vljudno naznanjamo, da smo za vojvodstvo Kranjsko „Glavno zastopništvo“ s sedežem v Ljubljani vstanovili in kot vodja gospoda

Ignacij-a Valentinčič-a

imenovali.

Vsled tega prosimo naše gg. zastopnike na Kranjskem, kakor tudi p. n. stranke, ki so pri našem društvu že zavarovane, ali se zavarovati želé, da naj se odslej v vseh naše društvo zadevajočih razmerah na omenjenega gospoda obračati blagovolijo.

Med tem, ko gospoda Ign. Valentinčič-a še prav posebno p. n. posestnikom, ki zavarovanja proti škodi po ognju potrebujejo, — priporočamo, — znamvamo odličnim spoštovanjem

Najvišje opravništvo
zavarovalnega društva „VICTORIA“.

Jos. Orth. Sellen.

(3)
V Gradcu, 15. oktobra 1877.

Glede na gornje naznanilo, kakor tudi glede na to, da se bodo zavarovanja pri meni pod najugodnejšimi pogoji sklepale, ter da bode moja posebna skrb p. n. stranke vsestransko zadovoljiti, — si dovoljujem slavno občinstvo na meni izročeno „Glavno zastopništvo“ prav posebno opozoriti, ter k prav obilni vdeležbi vabiti.

Ob enem tudi naše gg. zastopnike po deželi najtopleje priporočam, ter prosim, da se slavno občinstvo v zavarovalnih zadevah zaupno na nje obrača.

Ponudbe za sprejem zastopništva na deželi, kakor tudi ponudbe za zavarovanja se sprejemajo v mojej pisarni: Kongresni trg šte. 7 (v Zvezdi), kamor naj se mi tudi pisma pošiljajo.

Odličnim spoštovanjem

V Ljubljani, 15. oktobra 1877.

Ignacij Valentinčič.